

Armoede en (lokale) sociale cohesie in Vlaanderen en Brussel

Sarah Carpentier

**Inspiratiedag Brede School
29 maart 2014
Brussel, Bronks**

Universiteit Antwerpen

Overzicht presentatie

1. Wat is sociale cohesie
2. Indicatoren voor Vlaanderen en Brussel
3. Mechanismen ter verklaring van armoede en sociale uitsluiting

Universiteit Antwerpen

2

1. Wat is sociale cohesie

- Welzijnsconcept dat ontstond in de jaren '80 belicht zowel individuele als maatschappelijke kenmerken reactie op denken over individueel welzijn in termen van materiële welstand (Berger-Schmitt & Noll, 2000)
- Wint belang het laatste decennium vanuit schrik dat groeiende etnische diversiteit sociale cohesie ondermijnt (Putnam, 2007) ingrijpende veranderingen op vlak van demografie, economie & gezin

1. Wat is sociale cohesie

- De laatste decennia veelal vooruitgeschoven als een doelstelling van sociaal beleid
nochtans geen consensus over
 - definitie
 - meting
- Multi-dimensioneel concept

1. Wat is sociale cohesie

- Jenson (1998)
 - (1) 'behoren tot', gedeelde waarden en een identiteitsgevoel
 - (2) sociale inclusie op verschillende levensdomeinen en gelijkheid van kansen
 - (3) participatie en betrokkenheid
 - (4) legitimiteit van politieke en sociale instituties
 - (5) erkenning (respect voor diversiteit)

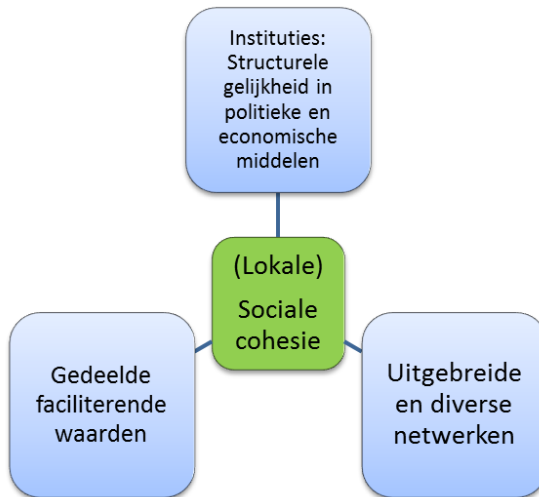
1. Wat is sociale cohesie

- Forrest & Kearns (2001)
 - (1) gemeenschappelijke waarden en burgercultuur
 - (2) sociale orde en sociale controle
 - (3) sociale solidariteit en verminderen van inkomensongelijkheid
 - (4) sociale netwerken en sociaal kapitaal
 - (5) gehechtheid aan plaats en identiteit

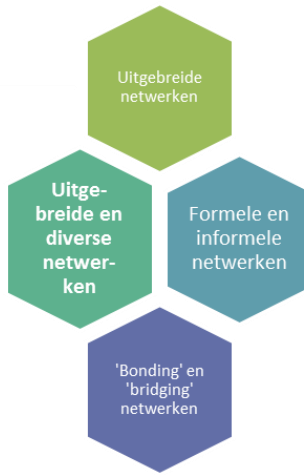
1. Wat is sociale cohesie

- Discussie over wat is doel en middel (of oorzaak en gevolg)
- Kritiek op te veel nadruk op
 - gemeenschappelijke waarden en normen
 - vereiste van homogeniteit
 -

Bouwstenen van structurele gelijkheid in politiek en economische middelen

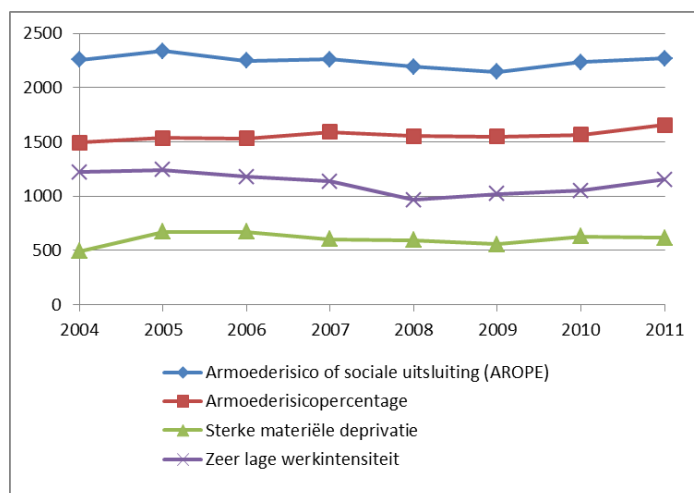
Overzicht presentatie

1. Wat is sociale cohesie
2. Indicatoren voor Vlaanderen en Brussel
 - 2.1. Armoede en sociale uitsluiting**
 - 2.2. Sociaal kapitaal
 - 2.3. Faciliterende waarden
3. Verklarende mechanismen van armoede en sociale uitsluiting

Universiteit Antwerpen

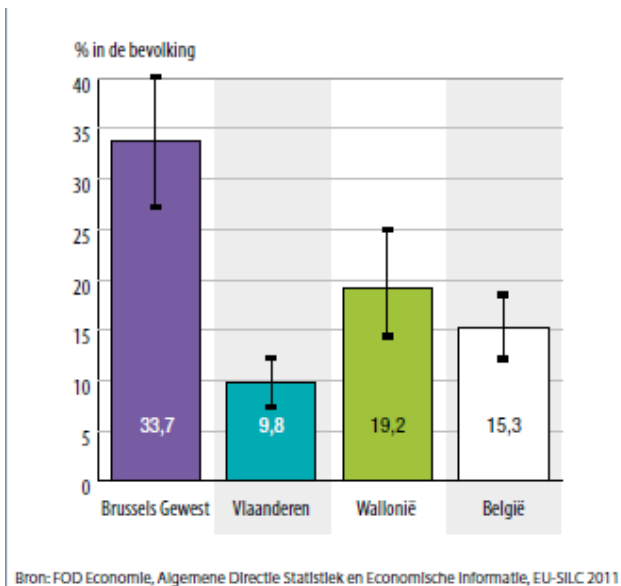
13

Risico op armoede of sociale uitsluiting voor België (absolute aantallen x 1000), 2011

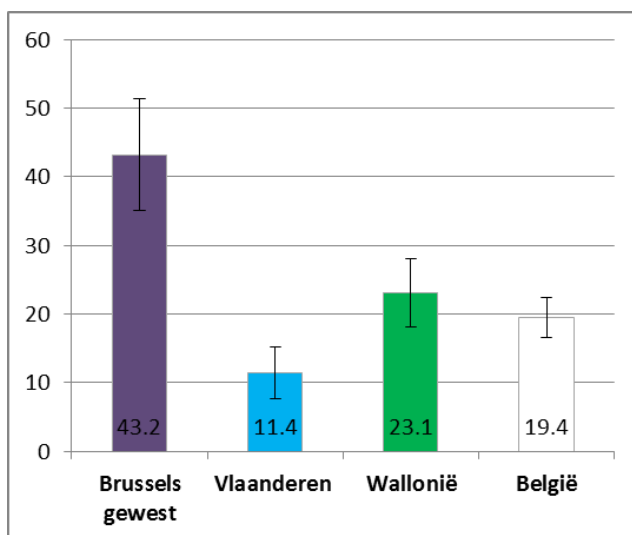

Bron: EU-SILC, ADSEI-EUOSTAT (Strategische sociale rapportering 2013)

Armoederisicopercentage voor België en naar gewest, 2011

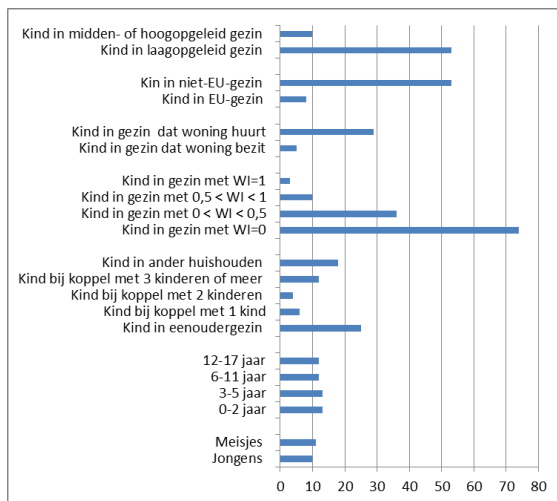

Armoederisicopercentage voor kinderen onder 12 jaar naar gewest, 2011

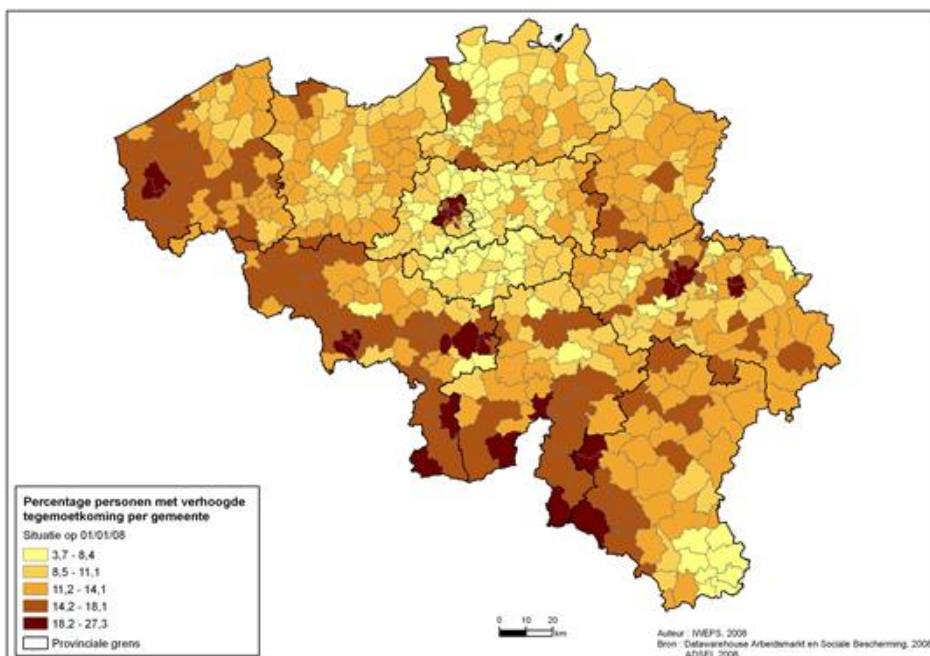

Bron: Goedemé (2013), Measuring change with the Belgian SILC

Armoederisico voor kinderen naar subgroep, 2009-2011

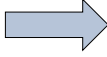

Bron: Vlaamse armoedemonitor 2013

- 3% van de Vlamingen en 16% van de Brusselaars leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin in 2011 (Eurostat)
 - = ten minste 4 van 9 items missen omwille van financiële redenen
 - Een week vakantie per jaar
 - Een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om de 2 dagen
 - Een wasmachine
 - Een kleuren-tv
 - Een telefoon
 - Een auto
 - De rekeningen voor huur/hypotheek/nutsvoorzieningen of andere aankopen kunnen betalen
 - Het huis degelijk kunnen verwarmen
 - Beperkte onverwachte financiële uitgave (850 €)

- Leeft in een gezin met een zeer lage werkintensiteit (minder dan 20%) in 2011 (Eurostat)
 - 8.5% van de Vlamingen
 - 27% van de Brusselaars

Vlaanderen scoort relatief goed op de meeste indicatoren, in het Brusselse gewest is de situatie veel minder rooskleurig

belangrijke risicogroepen zijn laaggeschoolden, gezinnen met lage werkintensiteit en migranten

sterke geografische concentratie van armoede in steden en in het Brusselse gewest

Overzicht presentatie

1. Wat is sociale cohesie
2. Indicatoren voor Vlaanderen en Brussel
 - 2.1. Armoede en sociale uitsluiting
 - 2.2. Sociaal kapitaal**
 - 2.3. Faciliterende waarden
3. Verklarende mechanismen van armoede en sociale uitsluiting

- Ongeveer 8% van de Vlamingen neemt niet deel aan verenigingsleven, sport en cultuur, zijn niet politiek betrokken en gebruiken helemaal geen internet.
- Bij de laaggeschoolden participeert 20% in geen enkel domein, versus 2% voor middengroep en 0,5% voor hooggeschoolden (Pickery & Pauwels, 2008)

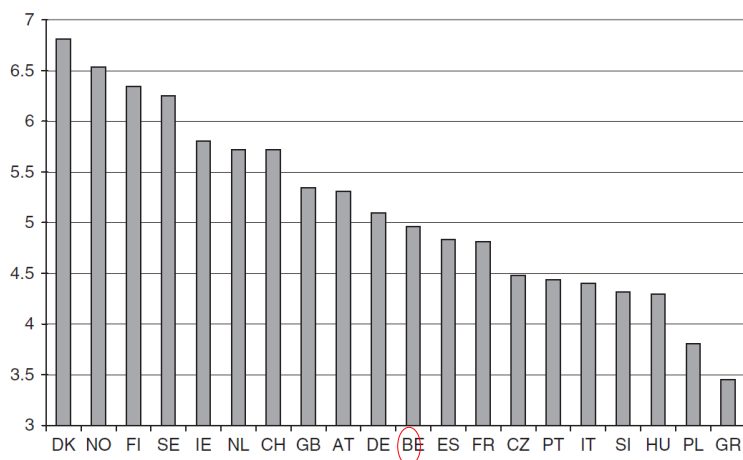
- 'bonding' versus 'bridging' organisaties (Coffé & Geys, 2007):
 - sterk 'bridging':
 - hobby clubs
 - humanitaire organisaties
 - kunstverenigingen
 - sportclubs
 - middelmatig 'bridging'
 - buurtcomités
 - schoolraad

Overzicht presentatie

1. Wat is sociale cohesie
2. Indicatoren voor Vlaanderen en Brussel
 - 2.1. Armoede en sociale uitsluiting
 - 2.2. Sociaal kapitaal
 - 2.3. Faciliterende waarden**
3. Verklarende mechanismen van armoede en sociale uitsluiting

Algemeen vertrouwen in Europese landen, 2002/2003

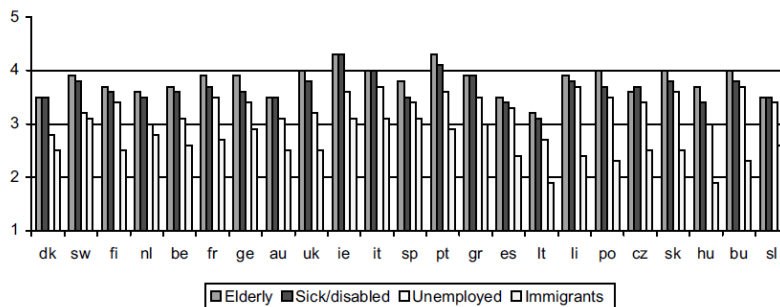
Bron: Hooghe et al., 2009 (ESS)

Vertrouwen in instellingen (Eurobarometer, herfst 2013)

- 65% van de Belgen zegt dat ze eerder vertrouwen hebben in de regionale en lokale publieke instellingen (EU-28: 44%)

Bereidheid tot solidariteit met verschillende types personen, EVS, 2000

Overzicht presentatie

1. Wat is sociale cohesie
2. Indicatoren voor Vlaanderen en Brussel
 - 2.1. Armoede en sociale uitsluiting
 - 2.2. Sociaal kapitaal
 - 2.3. Faciliterende waarden
- 3. Verklarende mechanismen van armoede en sociale uitsluiting**

3. Verklarende factoren

- 5 verklarende factoren in de literatuur
- Individuele kenmerken
 - Duur van de armoedesituatie
 - Design van de welvaartstaat
 - Buurteffecten
 - Effect van schaarste

- Individuele kenmerken

- Leeftijd
- Geslacht
- Opleidingsniveau
- Geboorteplaats
- Huisvestingssituatie
- Tewerkstellingssituatie
- Gezondheidssituatie

....

- Duur van een armoedesituatie of een uitkeringsperiode

Duurafhankelijkheid (Bane & Ellwood, 1996)

Hoe langer afhankelijk van een uitkering,
hoe moeilijker het wordt om onafhankelijk
te worden

door demoralisatie, verlies van menselijk
kapitaal, stigma

- Design van de welvaartstaat

Welvaartsregimes hebben impact op het voorkomen en de duur van armoedesituaties (Fouarge & Layte, 2005)

sociaal-democratische welvaartstaten
bestrijden armoede best en hebben kortste armoedeperiodes

in de Zuid-Europese welvaartstaten: het meeste armoede en langdurige armoede

corporatistische staten: middenpositie

- Buurteffecten of contextuele effecten

gaat na of er plaatsen zijn met weinig ontplooiingskansen

= gevolgen van residentiële segregatiepatronen bestuderen (ten gevolge van eerder selectiemechanismen vb. huurprijzen, keuze voor scholen of opvang)

- Buurteffecten of contextuele effecten
 - discussie over het bestaan ervan
 - meeste studies vinden beperkt effect van buurtkenmerken op sociale uitkomsten, maar veel beperktere effecten dan voor individuele kenmerken (Gesthuizen, 2006)
 - 6 manieren waarop buurteffecten kunnen werken direct of indirect

Directe mechanismen

- Territoriale discriminatie ten gevolge van het stigma van een buurt
- Spatiale mismatch (vb. vraag en aanbod van werk)
- Sociale netwerkvorming
- Institutionele capaciteit
 - wegens concentratie vaak minder middelen

Indirecte mechanismen

- 'Collective efficacy' (vertrouwen en sociale controle)
- Design van de omgeving (kwaliteit van woningen, aanwezigheid van groen, ...)

- Psychologie van de schaarste (Shah, Shafir & Mullainathan, 2012)

Schaarste leidt tot 'mindset' waarin velen het minder goed doen, want creëert

- Tunnelvisie : extra focus op sommige zaken, weinig aandacht voor andere zaken, gerichtheid op korte termijn
- Gebrek aan speelruimte: meer kansen op fouten, extra waakzaamheid nodig
- Belasting van de bandbreedte: minder goede intellectuele capaciteiten, minder capaciteit tot plannen

Bedankt voor je aandacht!
Opmerkingen, suggesties, vragen?

sarah.carpentier@uantwerpen.be